

## STRUKTURA WIELKOŚCIOWA PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

**Sławomir Lisek**

Wydział Rolniczo - Ekonomiczny  
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie  
e-mail: slisek@ar.krakow.pl

**Streszczenie:** Przedsiębiorstwa są jednym z głównych podmiotów gospodarki krajowej. W Polsce przeważają przedsiębiorstwa zatrudniające nie więcej niż dziesięć osób (96%), w których pracuje 39%, a których przychody satniają 22% ogółu. Celem artykułu jest analiza struktury wielkości przedsiębiorstw w Polsce mierzonej udziałem poszczególnych grup w ilości przedsiębiorstw, w zatrudnieniu i w przychodach ogółem. Wykorzystano dane ze strony internetowej GUS. Badania przeprowadzono wykorzystując metodę Chomątowskiego i Sokołowskiego. Zróżnicowanie międzywojewódzkie struktury wielkościowej przedsiębiorstw jest umiarkowane.

**Słowa kluczowe:** przedsiębiorstwo, wielkość przedsiębiorstwa, struktura ekonomiczna

### WSTĘP

Przedsiębiorstwa są zasadniczym elementem gospodarki narodowej. Są one głównym źródłem strumieni dochodów dla rodzin, jednostek lokalnych, czy też krajów. Celem przedsiębiorstwa jest głównie wygospodarowywanie zysku [Sudoł 1999], który osiągają poprzez wypełnianie swoich funkcji. Funkcja przedsiębiorstwa to zaspokajanie potrzeb osób, instytucji, zbiorowości, wynikających z przedmiotu działalności firmy (tamże). Coraz częściej pada także postulat społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa. Ogólnie dzieli się ją na wewnętrzną i zewnętrzną. Wewnętrzna to uwzględnienie w zarządzaniu przedsiębiorstwem uzasadnionych postulatów pracowników. Natomiast zewnętrzna to dbałość o potrzeby otoczenia bliższego lub dalszego, taka jak: ochrona środowiska, stwarzanie miejsc pracy, przyczynienie się do rozwoju społeczno – ekonomicznego danego regionu (tamże). Co do istnienia społecznej

odpowiedzialności przedsiębiorstwa zdania są podzielone, niemniej jednak, nawet gdyby uznać, że ona nie istnieje, to przedsiębiorstwa swoją działalnością automatycznie przynoszą korzyści ekonomiczne otoczeniu. Generalnie można zaryzykować postawienie hipotezy, że im przedsiębiorstwo jest większe, tym więcej przynosi korzyści otoczeniu, natomiast małe firmy skupione są głównie na zyskach właścicieli. Korzyści z prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwa nie są rozłożone równomiernie. Teoria Simona Kuzneta głosi, że skala nierówności jest większa przy niższych niż przy wyższych dochodach. W miarę wzrostu dochodów, nierówności zaczynają się zacierać [Jasiński 2013]. Dlatego też godną uwagi jest zbadanie struktury przedsiębiorstw ze względu na ich wielkość mierzonej ilości przedsiębiorstw, wielkością zatrudnienia i przychodami ze sprzedaży.

Celem niniejszego artykułu jest analiza struktury wielkości przedsiębiorstw w Polsce określanej udziałem poszczególnych grup przedsiębiorstw w ilości przedsiębiorstw ogółem, w zatrudnieniu ogółem i w przychodach ze sprzedaży, a także dokonanie oceny zróżnicowania tych struktur w województwach w 2015r.

## MATERIAŁ I METODA ANALIZY

Źródłem badań w niniejszym artykule jest publikacja Podstawowe dane o przedsiębiorstwach według klas wielkości, zawarta na stronie internetowej GUS<sup>1</sup>. Za miarę zróżnicowania struktur w niniejszej pracy przyjmuje się [Kukuła 1996]:

$$v_{\alpha,\beta} = \frac{\sum_{i=1}^k |\alpha_i - \beta_i|}{2}, \quad (1)$$

gdzie:  $\alpha_i$ - i – ta składowa struktury  $\alpha$ ;  $\beta_i$ - i – ta składowa struktury  $\beta$ ; k – liczba składowych struktury

Grupowania województw w podzbiory podobne ze względu na omawiane struktury dokonano metodą eliminacji wektorów Chomątowskiego i Sokołowskiego [Chomątowski, Sokołowski 1978]. Wartość krytyczna została ustalona, jako [Kukuła 1996]:

$$\varepsilon = \frac{2 \sum_{j=1}^r \sum_{p>j} v_{jp}}{r(r-1)}, \quad (2)$$

gdzie:  $v_{j,p}$  – miara zróżnicowania obiektów j i p; r – liczba obiektów.

---

<sup>1</sup> <http://stat.gov.pl/obszry-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/dzialalnosc-przedsiębiorstw-niefinansowych-w-2015-r-,2,11.html> - dostęp 03.06.2017r.

## WYNIKI BADAŃ

Podstawowe dane dotyczące ogółu przedsiębiorstw w Polsce, w podziale na grupy wielkościowe, zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Struktura wielkościowa przedsiębiorstw w Polsce według wyszczególnionych kryteriów w 2015 roku

Lp.	Liczba pracowników	Struktura wg liczby	Struktura wg zatrudnienia	Struktura wg przychodów
1	0-9	0,960	0,390	0,220
2	10-49	0,030	0,127	0,142
3	50-249	0,008	0,174	0,197
4	250 i więcej	0,002	0,309	0,442
	Razem	1,000	1,000	1,000

Źródło: opracowanie własne

W Polsce zdecydowanie dominują najmniejsze przedsiębiorstwa, zatrudniające nie więcej niż dziewięciu pracowników. Jest ich ponad 1,8 mln (96%), generują 3,7 mln (39%) miejsc pracy i 895.524 mln PLN przychodu (22%). Na jedną firmę z tej grupy, przypada więc przeciętnie dwóch pracowników i 487 tys. PLN przychodu. W grupie przedsiębiorstw o zatrudnieniu od 10 do 49 osób występuje 56,7 tys. firm (3%), zatrudniających 1,2 mln pracowników (12,7%) i generujących 577.808 mln PLN przychodu (14%). Jedna firma z tej grupy daje więc średnio 21 miejsc pracy i pozwala wygenerować średnio 10.188tys. PLN przychodu. Przedsiębiorstwa większe, zatrudniające od 50 do 249 pracowników, których liczba wynosi 15,6 tys. (0,8%), dają średnio 104 miejsca pracy (17%) i wytwarzają 51,3 mln PLN przychodu (20%). Największych firm jest 3,4 tys. (0,2%), średnio na jedno przypada w nich 846 pracowników (30,9%) i generują średnio 524,86mln PLN przychodu na firmę (44%).

Należy, więc powiedzieć, że większe przedsiębiorstwa generują znacznie więcej korzyści dla otoczenia. Dlatego też im większy jest udział w strukturze dużych przedsiębiorstw, tym lepiej, oczywiście jeśli osiąga się to dzięki powstawaniu dużych firm, a nie likwidacji małych. Jednak duże przedsiębiorstwa wiążą się również z większym ryzykiem. Upadek małej firmy nie przynosi właściwie otoczeniu odczuwalnych konsekwencji. Natomiast w razie upadłości dużego przedsiębiorstwa, lawinowo rosną negatywne konsekwencje dla otoczenia, ponieważ likwidowana jest natychmiast duża ilość miejsc pracy, gwałtownie maleją przychody w danym regionie, co za tym idzie zmniejsza się produkt brutto regionu i maleje wartość dodana.

W tabeli 2 przedstawiono porównanie struktury wielkości przedsiębiorstw Polski ogółem wg wybranych kryteriów z odpowiednimi strukturami poszczególnych województw mierzone miarą zróżnicowania (1).

Tabela 2. Miara zróżnicowania pomiędzy strukturą wielkością przedsiębiorstw Polski ogółem, a strukturą wielkością poszczególnych województw w 2015 roku

Województwo	Struktura wg liczby	Struktura wg zatrudnienia	Struktura wg przychodów
Dolnośląskie	0,004	0,033	0,021
Kujawsko-Pomorskie	0,002	0,086	0,077
Lubelskie	0,004	0,110	0,154
Lubuskie	0,000	0,108	0,123
Łódzkie	0,001	0,038	0,050
Małopolskie	0,002	0,053	0,057
Mazowieckie	0,005	0,148	0,076
Opolskie	0,005	0,117	0,114
Podkarpackie	0,010	0,071	0,010
Podlaskie	0,001	0,123	0,161
Pomorskie	0,002	0,106	0,020
Śląskie	0,007	0,022	0,015
Świętokrzyskie	0,002	0,110	0,070
Warmińsko-Mazurskie	0,001	0,103	0,148
Wielkopolskie	0,001	0,026	0,061
Zachodniopomorskie	0,008	0,142	0,221

Źródło: opracowanie własne

Pod względem ilości przedsiębiorstw, zróżnicowanie pomiędzy całym krajem a poszczególnymi województwami jest znikome (tabela 2). Maksymalną wartość osiąga 0,010, więc struktura jest w zasadzie jednorodna. Zróżnicowanie pod względem ilości przedsiębiorstw nie będzie więc dalej analizowane.

Większe zróżnicowanie występuje w strukturze wielkościowej mierzonej proporcją zatrudnienia, gdzie najbardziej podobną strukturą do ogólnopolskiej charakteryzuje się województwo śląskie, którego miara zróżnicowania od reszty kraju wynosi 0,022, najmniej podobną - mazowieckie (miara zróżnicowania 0,148) oraz zachodniopomorskie (miara zróżnicowania 0,142).

Omawiając strukturę mierzoną udziałem w przychodach ze sprzedaży, to najmniejsze zróżnicowanie pomiędzy Polską ogółem wykazuje województwo podkarpackie (miara zróżnicowania 0,010), natomiast największe zachodniopomorskie (miara zróżnicowania 0,221).

Grupując województwa w podzbiory podobnych pod względem struktury wielkościowej mierzonej udziałem liczby zatrudnionych, otrzymuje się cztery grupy województw podobnych (tabela 3).

Tabela 3. Grupy województw podobnych pod względem struktury wielkościowej mierzonej udziałem w zatrudnieniu w 2015 roku, z podanymi średnimi udziałami w każdej grupie przedsiębiorstw

Grupa	Województwa	Wielkość			
		0-9	10-49	50-249	250 i więcej
I	Kujawsko – Pomorskie, Lubelskie, Lubuskie, Łódzkie, Małopolskie, Opolskie, Podkarpackie, Podlaskie, Pomorskie, Świętokrzyskie, Warmińsko – Mazurskie	0,436	0,156	0,194	0,219
II	Dolnośląskie, Śląskie, Wielkopolskie	0,376	0,123	0,169	0,332
III	Mazowieckie	0,314	0,088	0,141	0,457
IV	Zachodniopomorskie	0,511	0,141	0,181	0,167

Źródło: opracowanie własne

Maksymalne zróżnicowanie struktur wyznaczanych proporcją zatrudnienia wynosi wg miary zróżnicowania 0,290 i dotyczy województw mazowieckiego i zachodniopomorskiego. Najbardziej podobne zaś są do siebie województwa pomorskie i lubuskie (miara zróżnicowania 0,007).

Zbiorowość województw grupuje się w dwa zbiory o znacznie różniącej się liczebności, ponadto występują dwa elementy izolowane.

Najliczniejsza grupa obejmuje 11 województw. W tej grupie w strukturze zatrudnienia dominują firmy zatrudniające do 9 pracowników. Ich udział w strukturze wynosi 0,436. Udział największych przedsiębiorstw wynosi 0,219. Niewiele mniejszy udział mają firmy o zatrudnieniu 50-249 pracowników 0,194. Dla grupy tej charakterystycznym jest, więc dominujący udział najmniejszych firm w strukturze zatrudnienia.

Mniej liczna grupa obejmuje województwa: dolnośląskie, śląskie i wielkopolskie. W tej grupie średni udział firm najmniejszych (0,376), jest zbliżony do średniego udziału firm największych (0,332). Firmy zatrudniające 50-249 pracowników stanowią 0,169 przedsiębiorstw z tej grupy. Należy, więc powiedzieć, iż w tej grupie znacznie większy udział w zatrudnieniu stanowią największe firmy. Województwa te, są też lepiej rozwinięte gospodarczo od tych z grupy 1.

Występują dwa elementy izolowane: województwo mazowieckie i zachodniopomorskie. Mazowieckie charakteryzuje się najwyższym udziałem największych firm w strukturze zatrudnienia. Jest to też najlepiej rozwinięte gospodarczo województwo w Polsce. Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się zrównoważonym udziałem czterech grup przedsiębiorstw w strukturze zatrudnienia, z niewielką przewagą firm najmniejszych.

Grupując województwa w podzbiory podobnych pod względem struktury wielkościowej mierzonej udziałem przychodów, otrzymuje się następujące grupy:

Tabela 4. Grupy województw podobnych pod względem struktury wielkościowej mierzonej udziałem w przychodach w 2015 roku z podanymi średnimi udziałami w każdej grupie przedsiębiorstw

Lp.	Województwa	Wielkość			
		0-9	10-49	50-249	250 i więcej
1	Dolnośląskie, Kujawsko – Pomorskie, Łódzkie, Małopolskie, Podkarpackie, Pomorskie, Śląskie, Świętokrzyskie,	0,236	0,150	0,204	0,410
2	Lubelskie, Lubuskie, Warmińsko - Mazurskie	0,312	0,174	0,212	0,303
3	Mazowieckie, Wielkopolskie	0,185	0,124	0,181	0,511
4	Opolskie	0,250	0,170	0,252	0,328
5	Podlaskie	0,302	0,188	0,229	0,281
6	Zachodniopomorskie	0,340	0,204	0,235	0,221

Źródło: opracowanie własne

Maksymalne zróżnicowanie struktur wynosi wg miary zróżnicowania 0,297 i dotyczy województw mazowieckiego i zachodniopomorskiego. Najbardziej podobne zaś są do siebie województwa podkarpackie i śląskie (miara zróżnicowania 0,014).

Dzieląc województwa w podzbiory podobne pod względem struktury, otrzymujemy sześć grup, z których I przewyższa liczebnością pozostałe. W najliczniejszej grupie dominuje udział największych firm, natomiast jest ona dosyć znacznie zróżnicowana. Obejmuje ona województwa o średnio dobrej sytuacji ekonomicznej. Grupa II obejmuje trzy województwa, o gorszej sytuacji gospodarczej. Tutaj największy udział w przychodach mają najmniejsze firmy, niewiele niższy największe. Natomiast jest to grupa o dużej jednorodności. Grupę III tworzą dwa województwa: mazowieckie i wielkopolskie, czyli najlepiej rozwinięte gospodarczo. Tutaj udział w przychodach przedsiębiorstw największych przekracza połowę. Elementy izolowane to województwa: opolskie, podlaskie i zachodniopomorskie. W województwie opolskim w strukturze przychodów dominują firmy największe (0,328), następnie podobny udział mają firmy zatrudniające 50-249 pracowników (0,252), oraz najmniejsze (0,250), najmniejszy zaś udział firmy zatrudniające 10-49 osób (0,170). W województwach podlaskim i zachodniopomorskim dominują w strukturze przychodów firmy najmniejsze (0,302 województwo podlaskie i 0,340 zachodniopomorskie). W województwie podlaskim na drugim miejscu są firmy największe (0,281), na końcu zaś zatrudniające 10-49 pracowników (0,188). W województwie zachodniopomorskim udział firm zatrudniających: 10-49 pracowników, 50-249 pracowników i ponad 250 pracowników jest zrównoważony i wynosi niewiele ponad 0,200.

## KONKLUZJE

W Polsce zdecydowanie dominują przedsiębiorstwa najmniejsze, zatrudniające do 9 pracowników. Dają one średnio 2 miejsca pracy na przedsiębiorstwo, generując 487 tys. PLN przychodu. Przedsiębiorstwa duże (zatrudniające 50-249 pracowników) zatrudniają przeciętnie 104 pracowników, dając średni przychód 51,3 mln zł. Natomiast w największych przedsiębiorstwach (zatrudniających powyżej 250 osób) średnio pracuje 846 osób i generują ponad tysiącrotnie więcej przychodu w przeliczeniu na przedsiębiorstwo niż przedsiębiorstwa zatrudniające poniżej 10 osób. Większe przedsiębiorstwa przynoszą, więc znacznie więcej korzyści otoczeniu, ale wiąże się to z większym ryzykiem dla otoczenia w razie upadłości firmy.

Przeprowadzone badanie wykazało, iż w strukturze ilościowej w Polsce zdecydowanie przeważają firmy najmniejsze. Jednak w strukturze zatrudnienia i generowanych przychodów ich udział jest znacznie niższy.

Miara zróżnicowania pomiędzy województwami nie przekracza nigdy 0,4, co oznacza dosyć dużą jednorodność struktury wielkościowej przedsiębiorstw w Polsce.

Grupowanie województw w podzbiory podobnych pod względem struktury wielkościowej przedsiębiorstw, generalnie pozwala wyciągnąć wniosek, iż w przypadku województw o lepszej sytuacji ekonomicznej, znacznie większy udział w strukturze zarówno zatrudnienia, jak i przychodów mają przedsiębiorstwa największe.

## BIBLIOGRAFIA

- Chomątowski S., Sokołowski A. (1978) Taksonomia struktur. Przegląd Statystyczny, 2, 217-225.
- Jasiński L. J. (2013) Podstawy ekonomii. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej.
- Kukuła K. (1996) Statystyczne metody analizy struktur ekonomicznych. Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków.
- Sudoł S. (1999) Przedsiębiorstwo, podstawy nauki o przedsiębiorstwie. Teorie i praktyka zarządzania. TNOiK, Toruń.

### MAGNITUDE STRUCTURE OF THE ENTERPRISES IN POLAND

**Abstract:** Enterprises are one of the main elements in economy. Magnitude of the enterprise makes influence into benefit to neighbourhood. In the amount structure smallest enterprises prevail. In the employment and revenues structure prevail bigger enterprises. Differences between voivodships are restrained.

**Keywords:** enterprise, magnitude of the enterprise, economics structure